

Auréli Trouvé, respon a la crítica recurrent que se li qüestiona a la PAC: és una política sectorial capaç d'incidir en la dinàmica territorial o una política territorial a partir de l'afectació en un sector concret d'activitat? Segons els autors, és el segon pilar de la PAC el que permet parlar d'una política sectorial d'àmbit territorial: els principis de sostenibilitat, de competitivitat, d'innovació o de subsidiarietat responen a la *dessectorialització* de la política agrària i actuen, per tant, a favor de la incidència en la dinàmica del territori. Al mateix temps, les polítiques socioestructurals, ambientals i de desenvolupament regional i de cohesió enforteixen els vincles entre territoris i permeten emprendre una acció comuna a partir d'una activitat concreta com l'agrària.

L'obra dirigida per Bertrand Hervieu respon als debats que desperta el context polític, científic i organitzatiu del sector agrícola en relació amb la modernització de l'agricultura francesa, així com en relació amb la distància entre polítiques, actors i territori que sovint percep el conjunt de la societat. Es tracta d'un treball que, a partir de reculls teòrics i d'aproximacions empíriques, estimula el debat i la controvèrsia sobre temàtiques no sempre properes pel fet de ser pròximes.

Sandra Ricart Casadevall
Universitat de Girona
Departament de Geografia
sandra.ricart@udg.edu

JACOBS, Jessica (2010)

Sex, tourism and postcolonial encounter: Landscapes of Longing in Egypt
Farnham: Ashgate, 135 p.
ISBN 978 0 7546 4788 1

Sexe, paradís, amor, desert i llibertat. Aquestes paraules, que bé podrien servir per anunciar una pel·lícula, lliguen perfectament per introduir aquest llibre, que és fruit d'una tesi doctoral arriscada i «trencadora», on les geografies postcoloniales, del turisme i del gènere conflueixen per reflexionar sobre imaginaris, identitats i paisatges. Jessica Jacobs, del Royal Holloway, de la Universitat de Londres, estudia les trobades sexuals que dones turistes occidentals (la majoria blanques) mantenen amb homes locals (egipcis treballadors del sector turístic) en diferents complexos turístics de la península del Sinaí, a Egipte. Ho fa allunyant-se de la morbositat i l'exotisme que podria portar implícit el tema, per aprofundir-hi d'una manera seriosa i rigorosa, tant des del punt de vista teòric com empíric.

L'origen d'aquesta recerca cal trobar-la en la curiositat que desperta en l'autora aquesta destinació turística des del seu primer viatge a mitjan anys vuitanta. En aquest viatge, Jacobs va observar que, per a les dones occidentals, el sol, la platja i el desert del Sinaí esdevenen molt atractius i que moltes de les relacions que hi ha entre les turistes i els homes locals són en realitat trobades sexuals. Per a moltes dones que van de vacances i acaben tenint una relació sexual amb un home local, aquest «viatge» no pot ser reduït a un idil·li romàntic amb l'«altre» o a una trobada d'exploració sexual. Segons l'autora, les dones entrevistades no es veuen a elles mateixes com a turistes sexuals i les seves relacions són presentades com a accidentals en les seves vacances.

L'autora parteix de la idea que aquestes trobades ètniques romàntiques i/o

sexuals són molt complexes, que van més enllà del que anomenem «turisme sexual» i que s'han d'explicar tenint en compte els conflictes, les tensions i les imaginacions que aquestes relacions comporten. El llibre no discuteix que les dones occidentals que dormen amb homes locals en els complexos turístics del Sud explotin els seus privilegis d'habitants del Nord quan busquen un «altre» sexe i una altra «ètnia». Ni tampoc nega que les dones sovint construeixin aquestes relacions amb referències novel·lesques. Als complexos turístics del Sinai (Sharm El Sheikh, Nuweiba i Dahab), on les trobades sexuals amb els homes «locals» són un component per a les vacances de les dones occidentals, el desert és sovint tan atractiu com la platja i els homes poden ser tan «blancs» com les seves companyes occidentals i tan rics com elles.

A partir de les entrevistes a cinquanta-set dones turistes heterosexuales occidentals (d'entre divuit i seixanta-set anys) i a un nombre indefinit d'homes locals, realitzades l'any 2000, l'autora analitza les relacions etnosexuals entre turistes estrangeres i locals tenint en compte les construccions imaginades del paisatge, la construcció de la masculinitat nativa del Sud (en aquest cas, àrab i beduïna) i la feminitat (en aquest cas, blanca, heterosexual i occidental), així com la llibertat i l'amor (espiritual i físic) que experimenten aquestes persones. Les experiències i les valoracions de la gent entrevistada s'articulen perfectament al llarg dels set capítols en què s'estructura el llibre, amb un marc teòric ric i sòlid.

El capítol primer exposa els fonaments teòrics del llibre a partir de l'anàlisi del concepte d'«imaginació geogràfica». Aquest concepte va ser adoptat per Derek Gregory l'any 1994 al llibre *Geographical Imaginations* per referir-se a com la vida social s'integra a l'espai, el lloc i el paisatge. En el cas del turisme i

les pràctiques turístiques, la imaginació geogràfica esdevé un element determinant per escollir una destinació de vacances. N'escollim una i no una altra perquè ens imaginem la vida social de l'espai, el lloc i el paisatge. Quan el turisme es dona en un país del Sud, les imaginacions geogràfiques tenen elements de dominació, explotació i manipulació característiques del colonialisme; i això fa que les destinacions als països del Sud es vegin com a destinacions antigues, atemporals o immobiliàries. En les imatges, per tant, no hi trobem només diferències culturals, sinó també espacials i temporals. En el cas d'Egipte, per exemple, a la nostra imaginació, els egipcis són mariners en *feluccas*, beduïns del desert, nens d'un poblet i comerciants molt ocupats. Són imatges exòtiques i romàntiques de la gent i del país basades en les primeres experiències dels viatgers colonials. Les empreses turístiques continuen oferint un tipus de viatge basat en les experiències de les imaginacions colonials geogràfiques de paisatge, lloc i gent de l'època victoriana. En la publicitat que fan, s'hi reflecteix d'alguna manera una nostàlgia pels tipus de viatge que es realitzaven durant l'època del colonialisme.

Les crítiques fetes a Edward Said per presentar l'orientalisme com una experiència predominantment masculina per part de totes dues persones, la colonitzada i la colonitzadora, serveix de punt de partida per introduir les experiències de les dones viatgeres a l'Orient en el capítol segon. Les narracions d'aquestes dones són rellevants, perquè les observacions que fan se centren bàsicament en les trobades ètniques i perquè la seva relació ambivalent amb el projecte colonial provoquen que tinguin una mirada, un discurs i unes pressions diferents. Pel fet que les dones gairebé mai anaven en viatges d'exploració «oficials», estaven més interessades a descriure les persones que no pas els llocs. Aquestes dones

transgredien fronteres de mobilitat, com és el cas d'Isabelle Eberhardt, que es vestia com un home local per guanyar llibertat i viatjava com un beduí pel nord d'Àfrica. La trobada ètnica era una trobada generitzada, ja que les dones occidentals es relacionaven més fàcilment amb homes que amb dones. Aquestes dones guanyaven, doncs, llibertats noves i privilegis nous.

Als capítols tercer i quart, centrals en el llibre, s'hi argumenta que les actuals dones turistes i viatgeres construeixen el Sinaí i els seus homes a través d'una imaginació geogràfica orientalista. Les trobades etnosexuals d'aquestes dones i aquests homes estan lligades a aquestes imaginacions geogràfiques temporals i espacials. L'objecte sexual o d'amor no és només l'«home», sinó també un «paisatge» que és imaginat com a existent «fora del temps i del lloc». Aquestes imaginacions provoquen que els hotels, les platges i les piscines es conceptualitzin com a espais relacionats amb el sexe i que el desert del Sinaí es vegi com un lloc salvatge i buit, un espai marginal adequat per estar en contacte amb la natura a través del sexe. L'autora sosté que, al Sinaí, els homes locals són desitjats no només perquè són atractius i estan disponibles, sinó també per la seva masculinitat imaginada. D'aquesta manera, el vestit dels homes beduïns, que emfasitzen l'aspecte local, fan aquests homes molt atractius als ulls de les dones. A més, l'opció d'una trobada ètnica romàntica i/o sexual amb homes egipcis i beduïns permet que les dones realitzin una trobada «autèntica» amb l'altre; una trobada on no només practiquen sexe, sinó també una connexió espiritual amb la natura.

Per a les turistes, la modernitat dels seus llocs d'origen està relacionada amb l'estrès, el treball i el moviment, mentre que la premodernitat del Sinaí implica gaudir d'un temps que transcorre més lentament i relaxadament. Al Sinaí, les

entrevistades troben el paradís i la llibertat, ja sigui a la platja o al desert; i diuen que senten la seva feminitat de manera diferent de com ho fan a Occident. Les narracions de les dones mostren perfectament els canvis que experimenten les seves vides en els viatges que realitzen al Sinaí. És el cas, per exemple, de la Karen, una fotògrafa independent de quaranta anys que viu des de fa temps a cavall entre el seu estudi de Nova York i una casa petita en un poble beduí del Sinaí, i que cada vegada que hi retorna manté relacions amb homes locals. O el cas de la Sonja, una dona alemanya de cinquanta anys amb dos fills que, durant el seu primer viatge a la Península, va tenir relacions amb un home local més jove i, posteriorment, es va divorciar del marit alemany i va decidir començar una nova vida instal·lant-se al Sinaí i treballant en un negoci turístic.

Al capítol cinquè, s'hi exposen els resultats de les entrevistes fetes als homes locals que asseguren, d'una banda, que tenen relacions etnosexuals per motius sexuals i econòmics i, de l'altra, que senten que la manera més directa de participar en la modernitat és a través d'una relació íntima amb les dones. Aquests homes participen en la construcció de les imaginacions geogràfiques i, a través dels estereotips d'ètnia i sexe, construeixen la seva hipermasculinitat.

Al capítol sisè, s'insisteix en el fet que els espais turístics poden actuar com a llocs on es poden negociar idees de modernitat, gènere i ètnia, i on es creuen les relacions de poder. Les dones del Nord gasten poder i capital cultural, viatgen i estan «fora del temps i del lloc». El viatge al Sinaí es presenta no només com un desplaçament espacial, sinó també temporal. Egipte i el Sinaí són construïts com a antítesi de la modernitat, i aquestes imaginacions són tan presents en les societats occidentals que el viatge serveix perquè les turistes

occidentals puguin observar el tipus de «vida tradicional» des d'una certa distància. Els complexos turístics actuen com a àrees de contacte o d'espais intermedis on es dona la conquesta i la dominació i on la interacció entre les dones i els homes es negocia a través d'un discurs de gènere i d'ètnia. La fantasia d'Orient és negociada a partir de les nocions específiques de gènere, és a dir, a partir de la manera com les dones i els homes experimenten el seu gènere i la seva identitat sexual. La desigualtat entre uns i altres, doncs, queda mitigada per la desigualtat de les relacions globals de gènere.

L'originalitat del tema de recerca (les imaginacions geogràfiques lligades a les relacions íntimes) i el rigor teòric en que

l'autora s'endinsa en el seu estudi fan del llibre una lectura recomanable per veure com les geografies postcoloniales s'integren amb les geografies del turisme des d'una perspectiva del gènere. Trobaria a faltar-se només, en l'apartat metodològic, una exposició detallada de com la posicionalitat, la reflexivitat i la subjectivitat de l'autora l'han ajudat a reconceptualitzar els processos de la mateixa recerca.

Anna Ortiz Guitart

Departament de Geografia
Universitat Autònoma de Barcelona
anna.ortiz@uab.cat

MUÑIZ SAN MARTIN, Sigrid (2010)

Agricultura i natura?: Anatomia d'un conflicte.

Claus i perspectives de futur del canal Segarra-Garrigues

Solsona, Barcelona i Lleida: Centre Tecnològic Forestal de Catalunya,

Societat Catalana d'Ordenació del Territori, Diputació de Lleida

i Institut d'Estudis Ilerdencs, 250 p.

ISBN: 978-84-96908-68-0

L'any 2003, Oriol Nel-lo editava el que és el primer estudi sistemàtic sobre la conflictivitat territorial a Catalunya, una qüestió d'enorme transcendència acadèmica i social. Aquest llibre, significativament titulat *Aquí, no!*, presentava una quinzena de casos arreu de Catalunya amb el comú denominador d'haver generat situacions de tensió entre l'Administració, l'empresa privada i certs col·lectius socials amb, sovint, un resultat final clarament favorable a una de les moltes parts en litigi per sobre de les altres. L'any 2003 també es començava a entreveure com l'anomenat Canal Segarra-Garrigues, la inversió en obra pública més gran mai realitzada a les Terres de Ponent, podia acabar generant

un altre conflicte territorial i ambiental de primera magnitud. Aquest any ja era conegut com la Comissió Europea havia endegat un procés d'infracció contra l'Estat espanyol i contra Catalunya per una declaració insuficient de zones d'especial protecció d'aus (ZEPA) i com diverses entitats conservacionistes havien interposat queixes a Brussel·les per la presumpta afectació del regadiu en ambients esteparis. Altrament, la Declaració d'Impacte Ambiental del Segarra-Garrigues (2002) evidencia el caràcter problemàtic de l'obra sobre els ecosistemes de secà, però, sobretot, treu del projecte de zones regables fins a una tercera part de les previstes inicialment. A partir d'aquí, comencen uns anys de tensions i